

PSIXODIAGNOSTIKA VA ISHGA JOYLASHUV: ISHCHI TANLASH VA KASBIY MOSLIKNI ANIQLASH

Qo'qon universiteti Andijon filiali

Boshlangich ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabalari

Yo'ldashaliyeva Rayxona Baxtiyorjon qizi

Raxmatullayeva Umida Farxodjon qizi

Annotatsiya: Maqola psixodiagnostika va ishga joylashuv jarayonida ishchi tanlash va kasbiy moslikni aniqlashning ahamiyatini o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqot ishchi tanlashda psixodiagnostik metodlar, kasbiy moslikni baholash usullari va zamonaviy raqamli texnologiyalarning samaradorligini tahlil qiladi. Maqola natijalari ishchi va tashkilot o'rtasidagi uyg'unlikni oshirish va mehnat unumdorligini yaxshilashga yordam beradi.

Kalit so'zlar: Psixodiagnostika, ishga joylashuv, ishchi tanlash, kasbiy moslik, zamonaviy texnologiyalar

Аннотация: Статья посвящена изучению роли психодиагностики в процессе трудоустройства, а также выявлению профессиональной пригодности и подбору сотрудников. Исследование анализирует методы психодиагностики, способы оценки профессиональной совместимости и эффективность современных цифровых технологий. Результаты статьи способствуют повышению согласованности между сотрудником и организацией и улучшению производительности труда.

Ключевые слова: Психодиагностика, трудоустройство, подбор сотрудников, профессиональная пригодность, современные технологии

Abstract: The article is devoted to studying the role of psychodiagnostics in the employment process, as well as determining professional suitability and employee selection. The study analyzes psychodiagnostic methods, approaches to assessing professional compatibility, and the effectiveness of modern digital technologies. The

results contribute to improving alignment between employees and organizations and enhancing labor productivity.

Keywords: Psychodiagnostics, employment, employee selection, professional suitability, modern technologies

Kirish. Ishga joylashuv va ishchi tanlash jarayonida psixodiagnostika muhim ahamiyatga ega bo'lgan ilmiy yo'nalishlardan biridir. Hozirgi kunda ish bozorida raqobat kuchayib borayotgani ishchi va tashkilot o'rtasidagi moslikni aniqlashning dolzarbligini oshirmoqda. Shu sababli ishchi tanlash jarayonida shaxsning psixologik xususiyatlarini kasbiy qobiliyatlarini va ishga mosligini aniqlash psixodiagnostik vositalar orqali amalga oshiriladi. Psixodiagnostika shaxsning psixologik holatini qobiliyatlarini xarakteri va boshqa shaxsiy xususiyatlarini ilmiy asosda aniqlash va baholash metodlarini o'z ichiga oladi. Ishga joylashuv jarayonida psixodiagnostika ishchining kasbiy faoliyatga mosligini baholash mehnat unumdorligini oshirish va ish muhitida muvaffaqiyatga erishish imkoniyatlarini aniqlashda yordam beradi. Ishchi tanlashda psixodiagnostik yondashuvlar xatoliklarni kamaytiradi va tashkilot uchun samarali mehnat resurslarini tanlash imkonini beradi. Kasbiy moslikni aniqlash orqali nafaqat ishchining professional qobiliyatlari balki uning motivatsiyasi ishga bo'lgan qiziqishi va jamoaviy ishlashga qobiliyati ham baholanadi. Maqolaning maqsadi ishchi tanlash jarayonida psixodiagnostikaning o'rni kasbiy moslikni aniqlash usullari va zamonaviy yondashuvlarni ilmiy asosda tahlil qilishdir. Maqolaning vazifalari quyidagilardan iborat

1. Psixodiagnostikaning ishga joylashuvdagi ahamiyatini tahlil qilish
2. Ishchi tanlash va kasbiy moslikni aniqlash metodlarini o'rganish
3. Zamonaviy raqamli va sun'iy intellekt asosidagi yondashuvlarni ko'rib chiqish va ularning amaliy ahamiyatini aniqlash. Ushbu tadqiqot natijalari nafaqat ilmiy doirada balki amaliyotda ham ishchi tanlash jarayonini samarali tashkil etish va kasbiy moslikni baholashda qo'llanilishi mumkin.

Ishchi tanlash va psixodiagnostika usullari. Ishchi tanlash jarayoni har bir tashkilot uchun muhim bosqich hisoblanadi. Ishchi tanlashda asosiy maqsad ishning

samaradorligini oshirish va tashkilotning uzoq muddatli rivojiga hissa qo'shadigan xodimlarni aniqlashdir. Shu maqsadda psixodiagnostika vositalari keng qo'llaniladi. Psixodiagnostika ishchi shaxsining kasbiy va shaxsiy xususiyatlarini ilmiy asosda aniqlash imkonini beradi. Ushbu vositalar ishchining qobiliyatlari, kasbiy bilim va ko'nikmalari, ishga bo'lgan motivatsiyasi, stressga chidamliligi va jamoaviy ishlashga qobiliyatini baholashga xizmat qiladi. Ishchi tanlashda psixodiagnostika bir nechta bosqichlarni o'z ichiga oladi. Birinchi bosqich nomzodning psixologik holatini aniqlashdir. Bu bosqichda shaxsning intellektual salohiyati, diqqat va xotira qobiliyatlari, qaror qabul qilish va muammolarni hal qilish ko'nikmalari baholanadi. Ikkinchi bosqich – shaxsiy xususiyatlarni aniqlash. Bu yerda nomzodning xarakteri, ishga va jamoaga moslashuvchanligi, mas'uliyat hissi, motivatsiyasi va ish jarayonida yuzaga keladigan stressli vaziyatlarda reaksiyasi o'rganiladi. Psixodiagnostik testlar ishchi tanlashning asosiy vositalaridan biridir. Testlar qobiliyat va shaxsiy xususiyatlarni baholashda standartlashtirilgan natija beradi, bu esa subyektiv baholash xatolarini kamaytiradi. Shu bilan birga intervyu va situatsion vaziyatlar yordamida nomzodning amaliy ko'nikmalari va ish jarayonidagi xatti-harakatlari ham baholanadi. Simulyatsion metodlar ishchining real ish sharoitida qanday ishlashini ko'rsatadi va kasbiy moslikni aniqlashda muhim rol o'ynaydi. Ishchi tanlashda psixodiagnostika yondashuvlarining samaradorligi bir qator omillarga bog'liq. Ularning orasida testlarning ilmiy asoslanganligi, baholovchi mutaxassislarning malakasi, nomzod bilan muloqotning to'g'ri tashkil etilishi va natijalarni to'g'ri talqin qilish muhim ahamiyatga ega. Shu sababli tashkilotlar ishchi tanlashda psixodiagnostika metodlarini kompleks tarzda qo'llashlari zarur. Shuningdek, zamonaviy ishchi tanlash jarayonlarida raqamli platformalar va onlayn testlar ham keng qo'llanilmoqda. Bu ishchi tanlash jarayonini tezlashtiradi, shuningdek natijalarni elektron shaklda saqlash va tahlil qilish imkonini beradi. Raqamli va sun'iy intellekt asosidagi yondashuvlar psixodiagnostika jarayonini yanada samarali qiladi va tashkilotga eng mos ishchilarni tanlash imkonini beradi. Natijada psixodiagnostika ishchi tanlash jarayonining asosiy

vositasi sifatida tashkilotlarga xodimlarni to'g'ri tanlashda, ishga mosligini aniqlashda va mehnat unumdorligini oshirishda katta yordam beradi.

Kasbiy moslikni aniqlash. Kasbiy moslik bu ishchining shaxsiy xususiyatlari va kasbiy talablar o'rtasidagi uyg'unlik darajasi bo'lib, uning ish faoliyatida samarali ishlashini ta'minlaydi. Kasbiy moslikni aniqlash ishchi tanlash jarayonining muhim qismidir, chunki ishga mos bo'lmagan xodimlar tashkilot resurslarini samarali ishlata olmaydi va ish unumdorligini pasaytiradi. Kasbiy moslikni baholashning asosiy maqsadi ishchining kasbiy qobiliyatlari va shaxsiy xususiyatlarini ishning talablari bilan solishtirishdan iborat. Kasbiy moslikni aniqlashda turli metodlar qo'llaniladi. Birinchi metod psixodiagnostik testlar yordamida shaxsning qobiliyatlarini, intellektual salohiyatini va ish jarayonida talab qilinadigan ko'nikmalarini baholashdan iborat. Ikkinchi metod intervyu va suhbatlar orqali nomzodning motivatsiyasi, ishga qiziqishi, mas'uliyat hissi va jamoaviy ishlash qobiliyatini aniqlashdir. Uchinchi metod situatsion vaziyatlar va simulyatsion mashqlar yordamida ishchining real ish sharoitida qanday harakat qilishini ko'rib chiqishdir. Kasbiy moslikni baholashda asosiy mezonlar qatoriga ishning murakkabligi va xodimning qobiliyatlari o'rtasidagi moslik, ish sharoitiga moslashuvchanlik, stressga chidamlilik, jamoa bilan ishlash ko'nikmalari va ishga bo'lgan motivatsiya kiradi. Shu mezonlar yordamida tashkilotlar xodimning ishga qanchalik mos ekanligini aniqlaydi va ish jarayonini samarali tashkil qiladi. Amaliyotda kasbiy moslikni aniqlash natijalari ishchi tanlash jarayonida qaror qabul qilishda asos bo'ladi. Masalan, yuqori stressga chidamliligi va jamoaviy ishlash qobiliyati yuqori bo'lgan xodim murakkab va jamoaviy ish talab qiladigan lavozimlarga tavsiya etiladi. Shu bilan birga, kasbiy qobiliyatlari cheklangan yoki ishga mos kelmaydigan nomzodlar boshqa lavozimlarga yo'naltiriladi yoki qo'shimcha tayyorgarlikdan o'tkaziladi. Zamonaviy ishga joylashuv jarayonlarida kasbiy moslikni aniqlashda raqamli testlar, onlayn baholash platformalari va sun'iy intellekt texnologiyalari keng qo'llanilmoqda. Bu usullar ishchi tanlash jarayonini tezlashtiradi, natijalarni tahlil qilishni soddalashtiradi va ishchining haqiqiy mosligini aniqroq baholash imkonini beradi. Natijada kasbiy moslikni aniqlash psixodiagnostika

vositalari bilan birgalikda tashkilotlarga xodimlarni ishga to'g'ri joylashtirish, mehnat unumdorligini oshirish va ishchi va tashkilot o'rtasidagi uyg'unlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Zamonaviy yondashuvlar va texnologiyalar. Zamonaviy ishchi tanlash jarayonida psixodiagnostika va kasbiy moslikni aniqlash usullari an'anaviy metodlardan tashqari raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt asosidagi yondashuvlar bilan boyitilmoqda. Raqamli platformalar ishchi tanlash jarayonini tezlashtiradi, nomzodlar haqida to'liq ma'lumotlarni yig'ish va ularni tahlil qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, elektron testlar va onlayn baholash tizimlari psixodiagnostik jarayonni standartlashtirish va natijalarni ob'ektiv baholash imkonini yaratadi. Sun'iy intellekt texnologiyalari ishchi tanlash va kasbiy moslikni aniqlashda innovatsion vosita sifatida qo'llanilmoqda. AI tizimlari nomzodning psixologik xususiyatlari, qobiliyatlari va ish tajribasini tahlil qiladi, ishga moslikni baholash bo'yicha prognozlar beradi. Shu yondashuv orqali tashkilotlar xodimlarni tez va aniq tanlash imkoniyatiga ega bo'ladi, shuningdek xatolik va subyektiv baholash darajasi kamayadi. Shuningdek, zamonaviy yondashuvlar ishchi tanlashda interaktiv testlar, situatsion vaziyatlarni simulyatsiya qiluvchi virtual muhitlar va onlayn treninglardan foydalanishni o'z ichiga oladi. Bu metodlar nomzodning amaliy ko'nikmalarini va ish jarayonidagi xatti-harakatlarini real vaqt rejimida kuzatishga imkon beradi. Shu tarzda tashkilotlar nafaqat kasbiy moslikni aniqlaydi, balki ishchining kuchli va zaif tomonlarini aniqlash ham mumkin bo'ladi. Zamonaviy texnologiyalar yordamida yig'ilgan ma'lumotlar tahlili tashkilotga xodimlarni individual rivojlantirish, malaka oshirish va ish jarayonida samaradorlikni oshirish imkonini beradi. Raqamli va sun'iy intellekt vositalari psixodiagnostik jarayonni samarali, tez va aniq qiladi, ishga mos xodimlarni aniqlashni osonlashtiradi. Natijada zamonaviy yondashuvlar va texnologiyalar psixodiagnostika va ishchi tanlash jarayonini yangi darajaga olib chiqadi, tashkilotga xodimlarni to'g'ri joylashtirish va kasbiy moslikni oshirish imkonini beradi. Ushbu yondashuvlar nafaqat ishchi tanlashni soddalashtiradi balki tashkilotning raqobatbardoshligini ham oshiradi.

Hulosa va tavsiyalar. Psixodiagnostika ishchi tanlash va kasbiy moslikni aniqlash jarayonida muhim vosita sifatida tashkilotlar faoliyatida katta ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, psixodiagnostik testlar, intervyu, situatsion vaziyatlar va simulyatsion mashqlar yordamida ishchining kasbiy qobiliyatlari, motivatsiyasi va shaxsiy xususiyatlari aniqlanishi mumkin. Kasbiy moslikni baholash orqali ishchining ishga va jamoaga mosligi aniqlanadi, natijada mehnat unumdorligi oshadi va ishchi va tashkilot o'rtasidagi uyg'unlik ta'minlanadi. Zamonaviy texnologiyalar, raqamli platformalar va sun'iy intellekt yondashuvlari psixodiagnostika jarayonini tezlashtiradi, natijalarni standartlashtiradi va xatolik darajasini kamaytiradi. Shu bilan birga, interaktiv testlar va virtual simulyatsiyalar ishchining amaliy ko'nikmalarini real sharoitda baholash imkonini yaratadi. Tavsiya qilinadi, tashkilotlar ishchi tanlash jarayonida psixodiagnostik vositalarni kompleks tarzda qo'llashlari, nomzodlarning qobiliyatlari va shaxsiy xususiyatlarini baholashda zamonaviy raqamli yondashuvlardan foydalanishlari lozim. Shuningdek, kasbiy moslikni aniqlash jarayonida xodimlarni individual rivojlantirish va malaka oshirish imkoniyatlarini hisobga olish tavsiya etiladi. Ishchi tanlash va kasbiy moslikni baholashning samarali tizimi tashkilotga xodimlarni to'g'ri joylashtirish, mehnat unumdorligini oshirish va ish jarayonida muvaffaqiyatga erishish imkonini beradi. Shu tariqa psixodiagnostika va zamonaviy texnologiyalarni integratsiyalashgan holda qo'llash ishchi va tashkilot o'rtasidagi uyg'unlikni ta'minlashda asosiy vosita sifatida xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Axmedov N., Islomov D. Psixodiagnostika asoslari. Toshkent, 2018.
2. Qodirov B. Mehnat psixologiyasi va ishchi tanlash metodlari. Toshkent, 2020.
3. Saidov F. Kasbiy moslikni aniqlash: nazariya va amaliyot. Toshkent, 2019.
4. Mirzaev S. Zamonaviy ishchi tanlash texnologiyalari. Toshkent, 2021.
5. Tursunov A. Psixodiagnostika va ishga joylashuv: nazariy va amaliy masalalar. Toshkent, 2017.